

Afsnit I - Sådan begyndte det

Vi tog dem på ordet

Studerne krævede „forskning for folket“, og de etablerede forskere ville ikke samarbejde med fagforeningerne. Det var udgangspunktet for de fagkritiske arbejdsmiljø-rapporter, som lagde grunden til Aktionsgruppen, fortæller Benny Christensen.

Af Michael Voss

- Når de ungdomsoprørske studenter render rundt og råber „Forskning for folket - ikke for profitten“, så lad os da tage dem på ordet, sagde jeg til de andre på mødet i Malernes Fagforening.

Benny Christensen er AAA's længstsiddende formand og - næsten - den første. Han fortæller, hvordan han blev involveret i de kritiske arbejdsmiljø-rapporter, som blev grundlaget for Aktionsgruppen Arbejdere Akademikere.

At det var en lang „gravitet“ fremgår af, at vi er tilbage i slutningen af 1972. Kritiske studerende og malere i Århus har året før udgivet den første „malerrapport“ - en af de første i en stribe af fagkritiske rapporter, som blev lavet i denne periode.

Rapporten peger på de skader, malerne risikerer at pådrage sig på grund af opløsningsmidlerne i malingen. Men Århus-rapporten bliver straks udsat for en kraftig kritik i pressen, også i „fagbevægelsens egen avis“ Aktuelt.

- Derfor diskuterede vi i fagforeningen, hvordan vi kunne lave nogle bedre undersøgelser, fortæller Benny.

- Men lige meget hvor vi henvendte os, fik vi afslag: Arbejdstilsynet, Danmarks Tekniske Højskole, arbejdsmedicinske klinikker, osv. Så var det, vi fik ideen med de kritiske studenter.

De københavnske malere fik indkaldt til et møde, hvor der også deltog folk fra Studenterfronten, Medicinerrådet ved Københavns Universitet og de studerendes organisation på DTH, Polyteknisk Forening.

- Vi var i alt 15-16 mennesker, og vi blev enige om at lave en spørgeskemaundersøgelse. Der var både medicinere, sociologer og kemikere med.

- Ni måneder efter var rapporten klar. Den vakte opsigt og fik stor betydning i arbejdet på at undgå organiske opløsningsmidler. Også den blev kritiseret for ikke at være videnskabelig nok. Men som vi sagde dengang: Det kan godt sige noget om virkeligheden, selv om det ikke er videnskab.

Flere tilløb

I årene efter at rapporten var udkommet, forsøgte de københavnske malere flere gange at samle de andre grupper, som havde lignende rapporter, f.eks. bryggerirapporten, skibsværftsrapporten og murrapperten. Men det løb ud i sandet hver gang.

- Vendepunktet kom, da en gruppe arbejdsmedicinere med bl.a. Per Gregersen og Sigurd Mikkelsen fik 20.000 kr. fra PH-Fonden. De penge, syntes de, skulle bruges til arbejdsmiljøarbejde på arbejdersnes præmisser.

Hvad er de største sejre i kampen for et bedre arbejdsmiljø?

Inden for vores område er der ikke nogen egentlige sejre ud over dagligdagens nederlag og sejre. Man kan sige, at det er en styrke, at det er blevet mere legalt at snakke om psykisk arbejdsmiljø - men det er næppe en sejr.

Hvis regeringens handlingsplan År 2005 samt arbejdspladsvurderinger kan bruges offensivt, kan det medvirke til et mere systematisk arbejdsmiljøarbejde
Olaf Christensen (Landsforeningen For Socialpædagoger)

Forbudet mod asbest og at arbejdsmiljø er ved at blive et konkurrence-parameter, når arbejdsgiverne skal tiltrække kvalificeret arbejdskraft.

Lars H. Nielsen (Træ-Industri-Byg, afd. 28)

- Det blev de penge, som dannede grundlaget for Aktionsgruppen, der holdt sit stiftende møde den 10. maj 1975 - selv om navnet faktisk først kom lidt senere.

Benny fortæller, at fire-fem fagforeninger og et par arbejdspladsklubber var med til det første møde.

- Vi var der selvfølgelig fra malerne, men der var også bryggeriarbejdere og Fællesklubben fra B&W Øen.

Faste rammer

Begyndelsen af 70'erne var en tid, hvor man ikke lagde så stor vægt på stram organisering og faste regler, i hvert fald ikke i de studenterpolitiske miljøer.

- Men fra fagforeningerne insisterede vi på, at Aktionsgruppen skulle organiseres på gammeldags facon med generalforsamling og en

ansvarlig bestyrelse. Det var nødvendigt, når vi skulle have støtte fra fagforeningerne, forklarer Benny.

- Man kan ikke bevillige penge til noget, man ikke ved, hvad er. Der skal være en ansvarlig bestyrelse, som kan fyres på generalforsamlingen.

AAA fik da også en formand, men her slog tidsånden dog igennem:

- Bestyrelsen var en kollektiv ledelse, hvor formanden ikke havde nogen særlig magt.

I en kort periode blev Ole Nielsen fra B&W formand, men fra 1976 og frem til 1986 var Benny Christensen formand.

Men Benny blev mere end formand. I næsten hele sin formandsperiode var han også husvært for AAA. Og for mange arbejdsmiljøaktive er Bennys kælder i Brønshøj blevet en legende.

- Da vi stiftede gruppen, var jeg alene med en dreng på 11, så jeg bad om, at bestyrelsesmøderne kunne foregå hjemme hos mig. Der opdagede de andre hurtigt, at jeg havde en stor kælder.

- Først overtog AAA ét rum, så et mødelokale og et kontor. Til sidst var det hele kælderen.

Det var her, mange af grupperne mødes, herfra pjecerne blev distribueret, og det var i denne kælder, at nye medlemmer kom til introduktions-studiekreds.

- Efterhånden måtte vi gøre det lidt mere professionelt. I starten brugte vi bare min telefon. Men på et tidspunkt overtog AAA nummeret, og jeg fik et nyt.

En vis skepsis

- Et af vores principper var, at der skulle være lige mange arbejdere og studerende/akademikere i bestyrelsen. Også i arbejdsgrupperne skulle der være både arbejdere og akademikere, men dér hængte vi os ikke i, om der var lige mange af hver.

- Den gang var det næsten kun studerende. Der var ikke mange færdiguddannede, som interesserede sig for arbejdsmiljøarbejde på arbejdernes betingelser, fortæller Benny.

Det var også noget, han fik at høre, da han skulle have opbakning til Aktionsgruppen på sin fagforeningsgeneralforsamling.

- Der var enkelte af mine kolleger, der synes, vi skulle holde os fra den slags. Man kan ikke stole på dem. Når de først har deres uddannelse, så falder de os i ryggen, blev der sagt.

- Det sker jo også nogle gange. Men som jeg svarede dengang: Så må vi da bare bruge dem, så længe de er med.

Men bortset fra et par af den slags røster var der altid fuld opbakning hos malerne i København.

Mange af årsmøderne i 70'erne blev afholdt på Rådvald Vandrehjem, nord for København.

Foto: AAA

- Og det var helt uafhængigt af, hvilken af de to store fraktioner, socialdemokraterne og kommunisterne, man tilhørte. Det skyldes nok, at de havde gode erfaringer med samarbejdet omkring malerrapporten. I den kunne de genkende sig selv.

Rollefordeling

Selv har Benny kun positive ord om samarbejdet i Aktionsgruppen.

- Det gik langt over forventning. Der var simpelthen brug for begge parter. Vi havde prøvet forholdene på vores egen krop, og de havde ekspertisen.

Hvad er de største sejre i kampen for et bedre arbejdsmiljø ?

Arbejdsmiljø er blevet mere stuerent. Det er blevet lettere at overbevise folk om problemernes alvor.

Tidligere - f.eks. i kampen for forbud af asbest - var det muligt at høre folk sige, at informationerne om asbests skadevirkning var vildt overdrevne. Jeg synes, at der er kommet mere alvor bag folks opfattelse af arbejdsmiljøviden. Grinene er forstummede. Det er blevet lettere at få overbevist skeptikerne. Der skal ikke lige så store dynger af beviser på bordet.

Men arbejdsmiljø skal ind *alle vegne*. Det skal ind i *alle* led. Dette mål er måske kommet lidt nærmere, men der er stadig lang vej igen.

Susanne Binzer (Dansk Laborant-Forening)

Hjerneskader.

Henrik Forchhammer (SiD, Lager & Handel-København)

- De kunne søge i den videnskabelige litteratur efter den viden, der fandtes rundt omkring, og vi kunne slå ned på, hvad der var væsentligt at vide.

- Jeg har f.eks. oplevet, at nogle af de studerende kom og fortalte, at der også var benzen i maling, og at det var 100 gange så farligt som terpentiner. Ja, kunne jeg så svare, men for hver gang der bruges 2 deciliter benzen i maling i Danmark, er der tusinder af liter terpentiner. Derfor er det det, vi skal fokusere på.

- Vi diskuterede vores forskellige roller i samarbejdet, og det var der enighed om. De, der ikke var med på, at det handlede om arbejdsmiljø på arbejdernes betingelser, de kom simpelthen ikke.

Anders And Klubben

Aktionsgruppen er aldrig blevet rigtig populær i toppen af dansk fagbevægelse. LO-sekretær Bent Nielsen kaldte AAA for "Anders And Klubben". Med henvisning til AAA sagde han i 1981:

„Lad os passe på ikke at stirre os blinde på de miljøproblemer, som især alle disse selvbestaltede miljøgrupper, der er et hav af rundt omkring, stiller op. Til januar står vi med over 300.000 arbejdsløse, og i en sådan situation skal fagbevægelsen ikke komme og stille alle mulige miljøkrav.“

Også i Benny Christensens eget forbund kneb det med forståelse for arbejdsmiljøet.

- I årevis kom vi fra Københavnsafdelingen til forbundskongressen med forslaget om, at forbundet nedsatte et arbejdsmiljøudvalg - og blev stemt ned. En gang trak forbundsformanden mig til side og sagde, at jeg var skyld i den dårlige søgning til faget, fordi jeg råbte op om vores dårlige arbejdsmiljø.

- Til sidst blev arbejdsmiljøudvalget dog vedtaget - mod forbundsledelsens anbefaling. I dag er tonen en helt anden med en miljøsekretær i forbundet, og en forbundsformand, som tager det meget alvorligt.

Tværpolitisk

For AAA har det altid været vigtigt at slå fast, at organisationen ikke er partipolitisk.

- Vi er tværpolitiske, ikke upolitiske. De fleste medlemmer var politisk bevidste, siger Benny.

- Vi samlede ikke kun de fagforeninger, som havde kommunistiske formænd eller SF-formænd. Men vi samlede dem, der kørte en aktiv linje, hvor medlemmerne stod i centrum.

- Deriblandt var også fagforeninger med socialdemokratisk dominerede bestyrelser, men det krævede godt nok noget at få slået hul her. Gennembruddet var, da Lager & Handel i København tilsluttede sig.

- På den anden fløj måtte vi til gengæld sige fra over for de, der talte om „fagforstening“. Man kan ikke gå ud og søge bevillinger i fagforeningerne, hvis man bruger den slags udtryk.

Som så mange andre fremhæver Benny, at Aktionsgruppen i det store og hele undgik de opslidende fraktionskampe mellem forskellige dele af venstrefløjen, som prægede 70'erne og 80'erne.

- Både i VS' og DKP's ledelser var der folk, som indkaldte til kammeratlige samtaler, og som ville have, at vi dannede partifraktioner i AAA. Men begge steder blev det heldigvis pure afvist.

Benny er overbevist om, at der også bliver brug for Aktionsgruppen langt ind i det nye århundrede.

- Selvfølgelig vil vi med glæde nedlægge os selv, når der ikke er brug for os længe. Men der er vi slet ikke. Det går stadig alt for langsomt. ☺

Benny Christensen er forhenværende maler, bestyrelsesmedlem i Malernes Fagforening i København og konsulent i Arbejdstilsynet, København.

Et barn af 60'ernes antiautoritære oprør

Ungdomsoprør og fagbevægelse fandt sammen i arbejdsmiljø-arbejdet. Det krævede mod at gøre op med tidligere holdninger i de faglige organisationer

Af Per Gregersen

Tegning: Thomas Paalson

Det antiautoritære oprør i 1960'erne fik mange børn. Et af dem var studenteroprøret. Et andet var enkelte fagforeningers begyndende kamp for et bedre arbejdsmiljø.

Begge parter var oppe imod stærke kræfter. Studenterne mod et utidssvarende og autoritært uddannelsessystem på universiteterne. Fagforeningerne mod et autoritært system på arbejdspladserne, hvor ingen af parterne - hverken LO eller DA - endnu havde opdaget, at der var alvorlige problemer med arbejdsmiljøet på de danske arbejdspladser.

Med i billedet hørte, at Arbejdstilsynet på dette tidspunkt - i begyndelsen af 1970'erne - førte en verdensfjern og hen-slumrende tilværelse.

Det ømme punkt

Det blev i kampen for et bedre arbejdsmiljø, at grupper af arbejdere og akademikere påbegyndte et uformelt samarbejde i begyndelsen af 1970'erne. Det skete i grupper i Århus og København, der mellem 1971 og 1975 skabte arbejdspladsrapporter om slagteriarbejde, malerarbejde, linoleumsarbejde, bryggeriarbejde, svejsearbejde, skibsværksarbejde og arbejde med skæreoiler. Disse grupper satte fingeren på et af de ømme punkter i 1970'ernes Danmark, det forsømte arbejdsmiljø.

Rapporterne vakte berettiget

opsigt og satte den nødvendige diskussion i gang. Men i midten af 1970'erne var der brug for nye ideer. Grupperne havde indhøstet nogle erfaringer, men hvordan skulle de komme videre ?

Det var i denne situation, at Aktionsgruppen Arbejdere Akademikere blev dannet, som en pendant til Samarbejdet mellem Arbejdere og Akademikere i Århus. AAA blev en paraplyorganisation.

Social ulighed

Hvad var den fælles ide i gruppernes arbejde ? Det var kampen mod social ulighed. Denne indsats blev bemærket.

I 1974 besluttede PH-fonden at tildele grupperne bag de fag-kritiske rapporter årets PH-pris. Pengene blev fordelt mellem det allerede eksisterende Samarbejdet Arbejdere Akademikere i Århus og AAA i København, som dog først blev etableret i 1975 og dermed var klar til at modtage beløbet på 20.000 kr.

Men kampen mod social ulighed havde grupperne til fælles med andre. I 1969 udkom bogen

"Velstand uden velfærd", som var skrevet af Bent Hansen, der dengang var chefredaktør af Aktuelt (og senere blev informations- og pressechef i SID). Bogen var et skarpt og velformuleret forsvar for dem, velfærdsstaten havde glemt.

Han konkluderede bl.a.: "Den onde cirkel: Manglende uddannelse, lille løn, dårlig bolig, større arbejdsløshed, større sygdomsrisiko er centrale led i livsmønstret i denne befolkningsgruppe, hvis problem er uløst den dag i dag - til trods for samfundets almindelige velstandsstigning." I sandhed visionære ord.

I dag - 30 år efter - er kampen mod social ulighed et af hoved-målene i regeringens Folkesundhedsprogram 1999-2008.

Sprængte barrierer

En lignende holdning lå bag ved studenteroprøret blandt de lægestuderende i København, som overtog studenterbladet "Stud.med." og gjorde det til et socialmedicinsk kamporgan.

Hvad bliver de vigtigste arbejdsmiljø-problemer fremover?

Arbejdsintensivering og dårlig ledelse. Dette resulterer i både fysisk og psykisk nedslidning. Danmark er et af de mest effektive lande, og man kan se konsekvenserne i form af en enorm udstødning fra arbejdsmarkedet. Der er kun plads til de mest effektive.
Eva Christensen (PROSA)

Især kemikaliepåvirkninger og den måde, de bliver sat sammen på, er et meget stort problem for vores medlemmer. Isocyanater, som giver astma m.v., bliver et af de store problemer i de nærmeste år.
John Nielsen (Metal afd. 13)

Det var her, at gnisten sprang over. SID's miljøkonsulent Magnus Demnitz inviterede disse studenter (som også indbefattede nogle sociologistuderende) til at være med til at skrive SID's program "Et nyt og bedre arbejdsmiljø", som i forbundsformand Anker Jørgensens tid i begyndelsen af 1970'erne betød et kvantespring i arbejdsmiljø debatten.

Det var denne lyst og evne til at sprænge de traditionelle barrierer, til at arbejde udogmatisk på tværs af fag og til at udnytte hinandens kreativitet, der var så inspirerende i arbejdspladsgrupperne.

Det har helt afgjort krævet mest mod af deltagerne fra arbejderside. I nogle fagforeninger skulle der også gøres op med tidligere tiders fagpolitiske holdninger.

Jeg husker, at bryggeriarbejdernes formand Holger Foss i forbindelse med et pressemøde ved offentliggørelsen af Bryggerirapporten åbent vedgik, at han tidligere havde forsømt at tage debatten om støj og skifteholdsarbejde på bryggerierne op.

"Vi vidste godt, at der var problemer, men vi var mere interesserede i at få penge hjem i skabet til medlemmerne."

Den optræden krævede mod, selvkritik og en udogmatisk holdning til omverdenen. Sådanne egenskaber vil stadig kunne bringe verden fremad - også når vi snakker om arbejdsmiljø. ☺

Per Gregersen er læge og leder af arbejdsmedicinsk klinik i Køge.

Hvad er de største sejre i kampen for et bedre arbejdsmiljø ?

Epoxy-sagen - Lynetten er et godt eksempel på hvordan en aktion påvirker lovgivningen.

Henrik Blåbjerg (Murersvendenes Fagforening, København)

At arbejdsmiljø er blevet anerkendt og tages langt mere seriøst. I 1975 var man "meget latterlig", når man snakkede om arbejdsmiljø. I dag er man kun „lidt latterlig". Det er også blevet meget nemmere, at sætte fokus på arbejdsmiljøproblemer.

En mere konkret sejr er epoxy-sagen.

Eva Christensen (PROSA)